

Vayetze Aleph

[Genesis]

(28)10:Yaakov went out from Beer-Sheva, and went toward Charan.

11:He came to a certain place, and stayed there the night, because the sun had set. He took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

12:He dreamed. Behold, a stairway set up on the earth, and the top of it reached to heaven, and behold, the angels of God ascending and descending on it.

13:Behold, the LORD stood above it, and said, "I am the LORD, the God of Avraham your father, and the God of Yitzchak. The land whereon you lie, to you will I give it, and to your seed.

14:Your seed will be as the dust of the earth, and you will spread abroad to the west, and to the east, and to the north, and to the south. In you and in your seed will all the families of the earth be blessed.

15:Behold, I am with you, and will keep you, wherever you go, and will bring you again into this land. For I will not leave you, until I have done that which I have spoken of to you.

16:Yaakov awakened out of his sleep, and he said, "Surely the LORD is in this place, and I didn't know it.

17:He was afraid, and said, "How dreadful is this place! This is none other than God's house, and this is the gate of heaven.

18:Yaakov rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil on the top of it.

19:He called the name of that place Beit-El, but the name of the city was Luz at the first.

20:Yaakov vowed a vow, saying, "If God will be with me, and will keep me in this way that I go, and will give me bread to eat, and clothing to wear,

21:so that I return to my father's house in peace, and the LORD will be my God,

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב (28)10

מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה׃ 11 וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-
בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מֵרֵאשִׁיתוֹ
וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא׃ 12 וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֹלֶם מְצַב אֶרְצָה
וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכָי אֱלֹהִים עֹלִים
וְיֹרְדִים בּוֹ׃ 13 וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ וְאֵלֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנֶנָּה וְלִזְרַעֲךָ׃ 14 וְהִנֵּה זֶרְעֲךָ
כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יְמָה וּקְדָמָה וּצְפֹנָה וְנִגְבָּה
וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה וּבִזְרַעֲךָ׃ 15 וְהִנֵּה
אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמְרֵתִיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ
אֶל-הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אָעֻזְבְּךָ עַד אֲשֶׁר אִם-
עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ׃ 16 וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי׃
17 וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֵהַנּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם-
בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם׃ 18 וַיִּשְׁכֵם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר
וַיִּקַּח אֶת-הָאֶבֶן אֲשֶׁר-שָׂם מֵרֵאשִׁיתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ
מִצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֹאשָׁהּ׃ 19 וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם
הַהוּא בֵּית-אֵל וְאוּלַם לִזֵּז שֵׁם-הָעִיר לְרֹאשְׁנָה׃

וַיִּדְרֹךְ (28)20

יַעֲקֹב נָדַר לֵאמֹר אִם-יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי
בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן-לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל
וּבְגָד לְלַבֵּשׁ׃ 21 וְשִׁבַּתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה

22:then this stone, which I have set up for a pillar, will be God's house. Of all that You will give me I will surely give the tenth to You.

(29)1:Then Yaakov went on his journey, and came to the land of the children of the east.

2:He looked, and behold, a well in the field, and, behold, three flocks of sheep lying there by it. For out of that well they watered the flocks. The stone on the well's mouth was great.

3:There all the flocks would gather, and would roll the stone from the well's mouth and water the sheep, and put the stone back on the well's mouth in its place.

4:Yaakov said to them, "My brothers, where are you from?" They said, "We are from Charan.

5:He said to them, "Do you know Lavan, the son of Nachor?" They said, "We know him.

יְהוָה לִי לֵאלֹהִים: ²²וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׂמַתִּי מִצֵּבָה
יְהִי בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן-לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרנּוּ
לְךָ: ¹וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרֶץ בְּנֵי-קְדָם:
²וַיִּרְא

וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֵה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן
רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים
וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר: ³וְנֹאֲסְפוּ-שָׂמָה
כָּל-הָעֲדָרִים

וַגְּלָלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַהֲשִׁקּוּ אֶת-הַצֹּאן
וַהֲשִׁיבוּ אֶת-הָאֶבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמָקְמָהּ: ⁴וַיֹּאמֶר לָהֶם
יַעֲקֹב אַחֵי מַאֲיֵן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ: ⁵וַיֹּאמֶר
לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת-לְבָן בֶּן-נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ:

Vayetze Aleph

[Genesis]

(28)10:Yaakov went out from Beer-Sheva, and went toward Charan.

11:He came to a certain place, and stayed there the night, because the sun had set. He took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

12:He dreamed. Behold, a stairway set up on the earth, and the top of it reached to heaven, and behold, the angels of God ascending and descending on it.

13:Behold, the LORD stood above it, and said, "I am the LORD, the God of Avraham your father, and the God of Yitzchak. The land whereon you lie, to you will I give it, and to your seed.

14:Your seed will be as the dust of the earth, and you will spread abroad to the west, and to the east, and to the north, and to the south. In you and in your seed will all the families of the earth be blessed.

15:Behold, I am with you, and will keep you, wherever you go, and will bring you again into this land. For I will not leave you, until I have done that which I have spoken of to you.

16:Yaakov awakened out of his sleep, and he said, "Surely the LORD is in this place, and I didn't know it.

17:He was afraid, and said, "How dreadful is this place! This is none other than God's house, and this is the gate of heaven.

18:Yaakov rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil on the top of it.

19:He called the name of that place Beit-El, but the name of the city was Luz at the first.

20:Yaakov vowed a vow, saying, "If God will be with me, and will keep me in this way that I go, and will give me bread to eat, and clothing to wear,

21:so that I return to my father's house in peace, and the LORD will be my God,

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

מִבְּעַר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה׃¹¹ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-

בָּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם מֵרָאשֵׁיתוֹ

וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא׃¹² וַיַּחְלֵם וַהֲגָה סֵלִם מִצַּב אֲרָצָה

וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וַהֲגָה מִלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימִ

וַיֵּרְדִים בּוֹ׃¹³ וַהֲגָה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה

אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר

אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנָנָה וְלִזְרַעְךָ׃¹⁴ וַהֲיָה זֶרְעֶךָ

כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וּקְדָמָה וּצְפֹנָה וְנִגְבָּה

וְנִבְרַכּוּ בְךָ כָּל־מְשֻׁפָּחֹת הָאָדָמָה וּבְזַרְעֶךָ׃¹⁵ וַהֲגָה

אֲנִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ

אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־

עֲשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לְךָ׃¹⁶ וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ

וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי׃

¹⁷ וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֵהַנּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־

בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם׃¹⁸ וַיִּשְׁכֹּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר

וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׂם מֵרָאשֵׁיתוֹ וַיִּשָּׂם אֹתָהּ

מִצְבָּה וַיִּצֹק שֵׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ׃¹⁹ וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם

הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלַם לִוּוֹ שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשְׁנָה׃

²⁰ וַיִּדַּר

יַעֲקֹב נֹדֵד לֵאמֹר אִם־יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמַרְנִי

בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל

וּבְגָד וּלְלִבָּשׁ׃²¹ וְשָׁבַתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וַהֲיָה

22:then this stone, which I have set up for a pillar, will be God's house. Of all that You will give me I will surely give the tenth to You.

(29)1:Then Yaakov went on his journey, and came to the land of the children of the east.

2:He looked, and behold, a well in the field, and, behold, three flocks of sheep lying there by it. For out of that well they watered the flocks. The stone on the well's mouth was great.

3:There all the flocks would gather, and would roll the stone from the well's mouth and water the sheep, and put the stone back on the well's mouth in its place.

4:Yaakov said to them, "My brothers, where are you from?" They said, "We are from Charan.

5:He said to them, "Do you know Lavan, the son of Nachor?" They said, "We know him.

יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: ²²וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׂמַתִּי מִצְבֵּה

יְהִי בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן-לִי עֲשֵׂר אֶעֱשֶׂרְנוּ

לָךְ: ¹⁽²⁹⁾וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי-קְדָם:

²וַיִּרְא

וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן

רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבְּאֵר הָהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים

וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר: ³וַנְּאֹסְפוּ-שָׂמָה

כָּל-הָעֲדָרִים

וַגְּלָלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַהֲשִׁקוּ אֶת-הַצֹּאן

וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֶבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמָקְמָהּ: ⁴וַיֹּאמֶר לָהֶם

יַעֲקֹב אַחֵי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ: ⁵וַיֹּאמֶר

לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת-לְבָן בֶּן-נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב ¹⁰⁽²⁸⁾

מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה׃ ¹¹ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-
 בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֹׂם מִרְאֲשֹׁתָיו
 וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא׃ ¹² וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מֻצָּב אֶרְצָה
 וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים
 וְיֹרְדִים בּוֹ׃ ¹³ וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ׃ ¹⁴ וְהָיָה זֶרְעֶךָ
 כְּעֶפְרַת הָאָרֶץ וּפְרָצְתָ יָמָה וּקְדָמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה
 וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפְּחֹת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ׃ ¹⁵ וְהִנֵּה
 אֲנִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ
 אֶל-הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-
 עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ׃ ¹⁶ וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
 וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי׃
¹⁷ וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֵה-נִוְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם-

בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: ^{1.18} וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר
וַיִּקַּח אֶת־הָאָבִן אֲשֶׁר־שָׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ
מִצְבֵּה וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: ^{1.19} וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם
הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם לִוְז שֵׁם־הָעִיר לְרֵאשֻׁנָה: ^{1.20} וַיֵּדַר
יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם־יְהִיֶּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וַשְׁמֶרְנִי
בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל
וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: ^{1.21} וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה
יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: ^{1.22} וְהָאָבִן הַזֶּה אֲשֶׁר־שָׂמֵתִי מִצְבֵּה
יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תָּתֵן־לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרְנֹו
לָךְ: ^{1.29} וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי־קָדָם: ^{1.2} וַיֵּרָא

וְהָיָה בְּאֵר בְּשׂוּדָה וְהָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי־צֹאן
רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֶדְרִים
וְהָאָבִן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר: ^{1.3} וְנֶאֱסָפוּ־שָׂמָה כָּל־הָעֶדְרִים
וַגְּלָלוּ אֶת־הָאָבִן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצֹּאן
וְהִשְׁיבוּ אֶת־הָאָבִן עַל־פִּי הַבְּאֵר לְמִקְמָהּ: ^{1.4} וַיֹּאמֶר לָהֶם
יַעֲקֹב אַחֵי מֵאִין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ: ^{1.5} וַיֹּאמֶר

לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת־לִבְּךָ בֶּן־נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יִדְעֵנוּ:

Vayetze Aleph

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּכַךְ זָרְגָה וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיִּכֶן שָׁם כִּי
בָּא הַשָּׁמַיִשׁ וַיִּקְחֵהוּ מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו
וַיֵּשְׁכֶב בַּמְּקוֹם הַהוּא וַיִּזְכְּלוּ וְהָיָה סֶלֶם מִצֵּב אֶרְצָה
וּרְאשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיִמָה וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימָם
וַיִּרְדִּים בּוֹ וְהָיָה יְהוָה גָּצֹב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ כֹּךְ אֶתְנַגֵּה וְכִזְרַעְךָ וְהָיָה זֶרַעְךָ
כַּעֲפָר הָאָרֶץ וּפְרִצֹת יָמָה וּקְדָמָה וַצִּפְנָה וְגִגְבָה
וְגִבְרָכּוֹ בֶן כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדָמָה וּבִזְרַעְךָ וְהָיָה
אֲנִי עִמָּךְ וַיִּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ
אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אָם
עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי כֹךְ וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ
וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בַּמְּקוֹם הַזֶּה וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי
וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה זֶּוֹרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה אֵינִן זֶה כִּי אָם

בית אלהים וזה שער השמים וישכם יעקב בבקר
ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה
מצבה ויצק שמן על ראשה ויקרא את שם המקום
ההוא בית אל ואוכלם לוֹז שם העיר לראשונה וידר
יעקב גדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני
בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל
ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי והיה
יהוה לי לאלהים והאבן הזאת אשר שמתני מצבה
יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשיר אעשרנו
כך וישא יעקב רגליו ויכך ארצה בני קדם וירא

והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן
רבים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים
והאבן גדלה על פי הבאר וגאספו שמה כל העדרים
וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן
והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה ויאמר להם
יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מזרן אנחנו ויאמר

להם הידעתם את לבן בן גזור ויאמרו ידענו